

Roman Krawczyk

"Reinterpretacja Księgi Rodzaju w Apokalipsie św. Jana", Marek Karczewski, Olsztyn 2010 : [recenzja]

Studia Elbląskie 13, 413-417

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Marek Karczewski, *Reinterpretacja Księgi Rodzaju w Apokalipsie św. Jana*, Olsztyn 2010, ss. 256; Studio Poligrafii Komputerowej „SQL s.c.,” Olsztyn 2010.

Ks. dr Marek Karczewski studia filozoficzno-teologiczne odbywał w Wyższym Seminarium Duchownym „Hosianum” w Olsztynie. Od roku 1987 uczęszczał na seminarium magisterskie z teologii ekumenicznej prowadzone przez ks. dra W. Nowaka. W roku 1990 uzyskał tytuł magistra teologii w Instytucie Ekumenicznym KUL na podstawie rozprawy pt. „Służba Boża w świetle dokumentu Albrechta Hohenzollerna. Ustawa albo porządek kościelny z roku 1558” napisanej i obronionej pod kierunkiem o. prof. dr. hab. Celestyna Napiórkowskiego. Po dwóch latach pracy duszpasterskiej, w roku 1992 rozpoczął studia za granicą na Papieskim Instytucie Biblijnym, które ukończył w roku 1996, uzyskując tytuł licencjata nauk biblijnych na podstawie rozprawy pt. „Il ruolo del profeta nella prima Lettera ai Corinzi 12–14 e negli Atti degli Apostoli”, napisanej pod kierunkiem o. prof. A. Vanhoye`a.

Swoją biografię naukową wzbogacił semestralnym pobytem w Ziemi Świętej w semestrze letnim 1996 roku. Pobyt w Ziemi Świętej umożliwił habilitantowi pogłębienie wiedzy z zakresu archeologii biblijnej, archeologii wczesnochrześcijańskiej oraz kultury żydowskiej. Bezpośrednio po uzyskaniu stopnia licencjata nauk biblijnych podjął studia doktoranckie na Pontificia Università Gregoriana w Rzymie. Studia te ukończył w roku 1999 uzyskując tytuł doktora teologii w zakresie teologii biblijnej. Promotorem pracy doktorskiej pt. „L'altro segno (Ap 12,3). La figura del drago in Ap 12,3–17 e le sue implicazioni teologico-bibliche” był o. prof. U. Vanni. Tytuł doktorski uzyskany w Rzymie został nostryfikowany w roku 2000 na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

DOROBEK DYDAKTYCZNO-ORGANIZACYJNY

Po powrocie ze studiów zagranicznych ks. dr Marek Karczewski podjął wykłady w Wyższym Seminarium Duchownym w Elblągu. Obok działalności naukowej i dydaktycznej sprawował również urzędy w diecezji jako notariusz w Kurii Biskupiej oraz w Sądzie Diecezjalnym w Elblągu. W roku 2000 podjął wykłady z dyscyplin biblijnych na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, gdzie aktualnie pełni funkcję wykładowcy na Wydziale Teologii, dyrektor Pomeziańskiego Instytutu Teologii w Elblągu w latach 2001–2005. Wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Elblągu. Pod kierunkiem

habilitanta zorganizowano edycję Podyplomowych Studiów Dydaktyki Katechezy (2003–2004). W latach 2002–2004 wykładał dyscypliny biblijne w Studium Teologicznym dla Świeckich przy Misyjnym Wyższym Seminarium Duchownym Księży Werbistów w Pieniężnie.

Wśród wykładanych przez habilitanta przedmiotów, prócz języka hebrajskiego i greckiego, znajdują się archeologia i geografia biblijna, teologia biblijna, wprowadzenie do Pisma świętego oraz wykłady i ćwiczenia ważniejszych, wybranych problemów z zakresu Starego i Nowego Testamentu. Z wykładów monograficznych wymienić należy: charyzmaty w Nowym Testamencie oraz symbolika Apokalipsy św. Jana.

Pod kierunkiem habilitanta w latach 2003–2010 zostało napisanych i obronionych 26 prac magisterskich. Tematy podejmowane w tych rozprawach obejmują aktualne, dyskusyjne problemy lingwistyczne i teologiczne zarówno z obszaru Starego jak i Nowego Testamentu. Wybór tychże problemów wskazuje na kompetencje naukowe i aktywny udział habilitanta w najnowszej myśli biblijnej i teologicznej.

Z racji swojej specjalizacji biblijnej od roku 2004 zajmuje się kontaktami z chrześcijańskimi wyznaniem niekatolickimi, spotkaniami formacyjnymi w ramach diecezjalnych struktur *Akcji Katolickiej* oraz *Civitas Christiana*. Od roku 2006 pełni funkcje Diecezjalnego Ojca Duchownego kapłanów Diecezji Elbląskiej. Jest członkiem zespołu redakcyjnego „Studiów Elbląskich” wydawanych przez Wyższe Seminarium Duchowne w Elblągu od roku 1999 i aktywnym członkiem Stowarzyszenia Biblistów Polskich. Dotychczas uczestniczył w następujących sympozjach i konferencjach naukowych:

1. Stoczek Klasztorny, Klasztor Księży Marianów – konferencja naukowa z okazji 40. rocznicy „Pacem in terris”, 31 V 2003 – referat pt. „Pokój jako dar Boga i zadanie człowieka”.

2. Olsztyn, Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego – Sympozjum. VIII Dni Interdyscyplinarne 19–20 X 2007: referat pt. „Wspomnienia Mojżesza. Początki naukowej debaty nad konstrukcją literacką Pięcioksięgu (XVII–XVIII w.)”.

3. Toruń, Wydział Teologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, konferencja naukowa: „Dzieje Apostolskie”: 14 maja 2008. Referat pt. „Prorok Agabos w Dziejach Apostolskich”.

4. Gniezno, Wyższe Seminarium Duchowne i Wydział Teologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza, konferencja naukowa w ramach Archidiecezjalnego Dnia Biblijnego, 11 X 2008, referat pt. „Chciałbym, abyście wszyscy mówili językami (1 Kor 14,5). Święty Paweł jako Apostoł w świetle 1 Kor 12–14.

5. Elbląg, Diecezja Elbląska, *Schola Cantorum Elbigensis*, konferencja naukowa w ramach I Diecezjalnego Kongresu Muzyki Liturgicznej, 22 XI 2008, referat pt. „Nowa Pieśń” w Biblii.

6. Pieniężno, Wyższe Seminarium Misyjne Księży Werbistów, sympozjum misjologiczne „Biblia a misje” 24–25 IV 2010, referat pt. „Między Rachab i Rut. Idea misyjna w księgach historycznych Starego Testamentu”.

ROZPRAWA HABILITACYJNA

Rozprawa habilitacyjna pt. „Reinterpretacja *Księgi Rodzaju* w Apokalipsie świętego Jana” opublikowana została w Olsztynie w roku 2010. Problem odniesień Apokalipsy do tekstów Starego Testamentu podejmowany był dość często w opracowaniach monograficznych oraz w komentarzach do Apokalipsy. Najliczniej reprezentowane są publikacje dotyczące interpretacji 12 rozdziału Ap w aspekcie nawiązań do *Księgi Rodzaju*. Wystarczy tu, choćby przykładowo, wymienić studium H. Gunkela („Schöpfung und Chaos in Urzeit und Endzeit: Eine Religionsgeschichtliche Untersuchung über Gen 1 und Ap Joh 12”) o paralelach między Rdz 1 i Ap 12, prace A. Hocka o paralelach między Rdz 11,1–9 i Ap 21,1–225, a z polskich autorów artykuł B. Ponizego, który wpisując się w nurt mariologicznej interpretacji Rdz 3,15, analizuje ten tekst z Rdz w świetle Ap. W przestrzeni badań egzegetycznych nad Apokalipsą brakuje jednak całościowego opracowania problematyki dotyczącej paralel tej *Księgi w Księdze Rodzaju*. Dlatego dobrze się stało, że pojawiła się publikacja – właśnie rozprawa habilitacyjna ks. dra Karczewskiego, która ten właśnie trudny, ale równocześnie ważny problem podjęła.

Praca składa się z dwóch części. Część pierwsza złożona z trzech rozdziałów (str. 29–86) poświęcona jest omówieniu problemów metodologicznych („Reinterpretacja Starego Testamentu w Apokalipsie św. Jana jako problem metodologiczny”). Autor rozprawy analizuje w nich semickie korzenie, stan dyskusji na temat strony literacko-formalnej reinterpretacji Starego Testamentu w Ap, propozycje klasyfikacji symboliki. Całość tych analiz jest niezbędna dla ogarnięcia całości perspektywy teologicznej Ap (wymiaru dogmatycznego i parenetycznego).

Część druga pracy, znacznie dłuższa, bo obejmująca strony 87–214, dotyczy już samej reinterpretacji teologicznego wymiaru *Księgi Rodzaju* w Apokalipsie. Układ treści Ap odpowiada istotnym tradycjom teologicznym zawartym w *Księdze Rodzaju*, stąd podział tej części pracy na cztery rozdziały zawierające cztery fundamentalne tradycje Starego Testamentu. W rozdziale pierwszym habilitant zawarł cztery analizy porównawcze tematów teologicznych zawartych w Rdz i w Ap; rozdział I: „drzewo życia”, „wąż”, „potomstwo niewiasty”, „rzeki życia”. Rozdział II to analizy obietnic w cyklu Abrahama i w Ap oraz przekazu o Sodomie i Gomorze w Rdz i w Ap. Przedmiotem analiz rozdziału trzeciego są dwie grupy paralel: lew Judy w obu księgach oraz dwanaście pokoleń Izraela. W rozdziale czwartym habilitant umieścił analizy tekstów podkreślających działanie stwórcze Boga w obu księgach. Pracę kończy podsumowanie zawierające wnioski teologiczne stanowiące efekt przeprowadzonych analiz.

DOROBEK NAUKOWY

Na dorobek naukowy habilitanta składa się: jedna praca autorska – jest nią opublikowana w Rzymie w roku 1999 praca doktorska (*L'altro segno Ap 12,3. La figura del drago in Ap 12,3–17 e le sue implicazioni teologico-bibliche*), redakcja i współredakcja trzech prac zbiorowych, 26 artykułów naukowych, 4 artykuły popularno-naukowe, 6 recenzji, i oczywiście rozprawa habilitacyjna.

W pracy zbiorowej pt „Kobieta w życiu Kościoła” (Elbląg 2004), habilitant jako współredaktor zamieścił swój własny artykuł o jednej z najwybitniejszych egzegetek zajmującej się studiami nad Apokalipsą oraz apokaliptyką – prof. Adelą Yarbrow Collins (Adela Yarbrow Collins – egzegeta i teolog, str. 49–53). Jej komentarze do Apokalipsy, w świecie naukowym wysoko notowane, są obecne w zbiorowych komentarzach do Pisma świętego (np. w: *New Jeromy Biblical Commentary*). Dobrze się stało, że ks. dr Karczewski w swoim artykule o tej uczonej przybliżył polskiej myśli biblistycznej jej postać i jej poglądy. Z kolei w pracy zbiorowej pt. „Urząd i charyzmat biskupa” (Elbląg 2003) habilitant zamieścił dwa artykuły: „Studia teologiczne dla świeckich w Elblągu – spojrzenie ku przyszłości” oraz: „Koncepcja identyfikacji Anioła Kościoła w Ap 2–3 z urzędem biskupa i jej weryfikacja egzegetyczno-teologiczna”. W tym drugim artykule, w swojej wielopłaszczyznowej interpretacji apokaliptyczno-symbolicznej Anioła Kościoła, habilitant uwzględnił najnowsze opracowania obcojęzyczne. W trzeciej pracy zbiorowej („Mikołajki Pomorskie w historii i wspomnieniach”, Mikołajki Pomorskie 2009) ks. dr Marek Karczewski jest redaktorem i autorem 7 krótkich artykułów związanych w swej treści z historią i kulturą tej miejscowości.

Wśród artykułów naukowych habilitanta wyraźnie zaznaczają się publikacje dotyczące problematyki egzegetycznej w Apokalipsie. Łatwo zauważyć w tych artykułach jak habilitant usiłuje usytuować tę Księgę w szerokim kontekście rozwoju Objawienia, czego rezultatem jest publikacja habilitacyjna. Podkreślam naukowy walor tego kierunku badań egzegetycznych habilitanta polegający na reinterpretacji Starego Testamentu w tekstach Nowego Testamentu (właśnie w kontekście rozwoju Objawienia).

Drugim obszarem badań naukowych habilitanta jest zjawisko istnienia charyzmatów rozumianych jako szczególne dary Ducha świętego w środowisku pierwotnego chrześcijaństwa. Rezultaty tych badań autor zawarł w kilku artykułach. Na uznanie zasługuje szczególnie artykuł: „Gdybym mówił językami... Pierwotny kontekst teologiczny hymnu o miłości (1 Kor 13,1–13)” opublikowany w „Studiach Elbląskich” VII/2006, s. 117–124.

OCENA ROZPRAWY HABILITACYJNEJ I DOROBKU NAUKOWEGO

Po krytycznej analizie przedstawionych mi do oceny materiałów dorobku naukowego ks. dra Marka Karczewskiego, mogę stwierdzić, że stanowią one wystarczającą podstawę o ubieganie się o tytuł naukowy doktora habilitowanego. A oto szczegółowe uzasadnienie mojej oceny.

1. Autor rozprawy stanął przed niezwykle trudnym zadaniem – trudnym chociażby ze względu na wyjątkowy charakter literacki *Księgi Apokalipsy* związany z jej skomplikowanym językiem symbolicznym. A ponadto – nie istnieją w Apokalipsie bezpośrednio cytaty z *Księgi Rodzaju*; istnieją natomiast motywy literackie o znaczeniu symbolicznym, i wyrażenia słowne lub częściej tylko aluzje pierwszorzędne, drugorzędne lub jedynie echa, które nawiązują do *Księgi Rodzaju*. Interpretacja tychże wyrażań słownych, aluzji i odniesień wymaga nie tylko perfekcyjnego opanowania zdolności analitycznych, ale także znajomości środowiska i tła histo-

rycznego tychże tekstów. Z satysfakcją mogę stwierdzić, iż habilitant w obu wypadkach okazał się drobiazgowym, krytycznym i przekonujący analitykiem. Metodę analityczną habilitanta można wyrazić słowami: naukowa analiza, przekonująca argumentacja, zrozumiały język.

2. Autor rozprawy, pozostając w ścisłym kontakcie ze światową literaturą biblijną, konsekwentnie stosuje metodę badań, którą jest analiza synchroniczna tekstu biblijnego uwzględniająca kontekst Księgi jako całości literackiej i teologicznej. Dodajmy, że taka metoda pozwala uzyskać wiarygodne wyniki analiz egzegetycznych.

3. O dobrym przygotowaniu językowym i warsztatowym habilitanta świadczy to, że korzystając z wielu propozycji interpretacyjnych, polskich i zagranicznych, umiejętnie oddziela interpretacje najbardziej prawdopodobne, od jedynie możliwych lub wręcz nieprawdopodobnych.

WNIOSEK

Rozprawa habilitacyjna oraz dorobek naukowy i dydaktyczny ks. dra Marka Karczewskiego stanowią w moim przekonaniu wystarczającą podstawę do sfinalizowania przewodu habilitacyjnego. Przemawia za tym również dorobek dydaktyczno-organizacyjny, i aktywny udział w wielu konferencjach naukowych.

Ks. prof. dr hab. Roman Krawczyk
Katedra Teologii Biblijnej
Wydział Teologii UWM w Olsztynie